

HALMAI 70

Halmi Gábor, az INDOK alapítója 2021. október 2-án ünnepli 70. születésnapját. A *Fundamentum* külső száma, amit az olvasó a kezében tart, tisztelgés az emberi jogi folyóirat alapítója előtt. A számot a folyóirat jelenlegi és egykori szerkesztői írták – esetenként társszerzőkkel együtt – és szerkesztették.

E kötet szerzői számára sokat jelent Halmi Gábor munkássága, köztük találjuk kortársait, kollégáit és mindenekelőtt barátait, így az írások ezer szálal kötődnek az ünnepelthez. Ezek a szálak a szövegekben is megjelennek, az írások mégsem elsősorban a barátokhoz szólnak, hanem az alkotmányjog, az emberi jogok kiemelkedő kutatójának munkássága előtt tisztelegnek. Egyrészt a szerzők megemlékeznek úttörő munkájáról, amelyet az emberi jogok egyes területein 1989 után végzett; Polyák Gábor például így: „Mindazt, amit a médiaszabadságról tudok, elsősorban Halmi Gábornak köszönhetem.” Más szerzők (lásd Boda-Balogh Éva, Fazekas Flóra, Gyórfi Tamás, Kovács Ágnes és Sólyom Péter írását) az ünnepeltek azon úttörő megállapításaira reflektálnak, amelyeket a 2010 után kiépülő politikai rendszer kapcsán tett, például arra, hogy hogyan sorvasztották el az Alkotmánybíróságot, és tették a politika szolgálóleányává, valamint arra, „*hogy ez a közjogi-politikai ártrendeződs miként érintette az Alkotmánybíróság szerepét és jellegét. [...] Jelen tanulmánnyal mi magunk is a Halmi által elemzett folyamat értelmezéséhez kívánunk hozzájárulni, s Halmi állításaira mint hipotézisekre tekintünk.*” Van olyan szerző (Pap András László), aki írásában Gábor akadémiai szabadságról – annak végnapjairól – szóló munkáihoz kapcsolódik. Egyes írásokban Gábort úgy említik, mint aki elsőként ismerte fel a magyarországi alkotmányosság végét, és vetett számot ennek a fejleménynek a lehetséges következményeivel (lásd Körtvélyesi Zsolt, Majtényi Balázs és Mészáros Gábor írásait). Ezek a gondolatok átvezetnek az európai szintű jogvédelem problémáihoz, olyan kérdések kapcsán, mint a jogállamiság védelme vagy az EJEB leterheltsége (lásd Kardos Gábor, valamint Polgári Eszter tanulmányát).

Az ünnepelt szerepének fontossága azon keresztül is megragadható, amit az alkotmányoságról Tóth Gábor Attila és Kovács Kriszta ír: „*Az alkotmányosság felfogható úgy, mint szakadatlan törekvés a jobb intézményes joggyakorlatokra és legfőképp annak az eszmének a megvalósítására, hogy mindenki számít, nem csak néhányan.*” Halmi Gábor pedig elsősorban az által vált méltán elismertté a magyarországi alkotmányjogász körökben, hogy a harmadik köztársaság

idején lankadatlanul törekedett az intézmények jobbitására, és annak bukása után is reménykedik az új magyar köztársaság megszületésében. Az utóbbi lehetséges körülményeivel a lapszámban Majtényi László foglalkozik: „*A 2022-ben vagy máskor megvívandó szelíd forradalomnak több küldetése lesz, zászlaján szerepelni kell a következő szókapcsolatoknak: mindenki egyenlő méltósága, romaintegráció, a szexuális kisebbségek jogegyenlősége, vallás- és lelkiismereti szabadság, szólás- és az összes egyéb alapvető szabadság, a szegények ügyének képviselése, az oligarcharendszer fel számolása.*”

És következzen az ilyenkor elmaradhatatlan ünnepi méltatás.

Gábor alapította és vezette a Közép-európai Egyetem emberi jogi programját, ezt követően tíz évig tanszékvezetőként oktatott emberi jogi és alkotmányjogi tárgyakat a győri Széchenyi István Egyetemen. Nem pusztán a tanszék, hanem a győri jogi kar egészének meghatározó alakja volt; kötetlen stílusú előadásai, szemináriumai a jogesetek megvitatásáról, a jogi érvelés gyakorlásáról is szóltak. Egyedi – a hazai jogi oktatásban, sajnos, kevésbé ismert és ritkán alkalmazott – oktatói módszertana nagyon sok fiatal érdeklődését keltette fel az alkotmányjog iránt, és világított rá egyúttal az alkotmányosság eszméjének fontosságára. Tudományos diákkörök szervezőjeként és aktív résztvevőjeként nagy szerepe volt abban, hogy a hallgatók körében az alkotmányjogi tudományos diákköri ülések rendkívüli népszerűségnek örvendtek. Ezt követően az ELTE Társadalomtudományi Kar Politikai és Nemzetközi Tanulmányok Intézetének első igazgatója volt, 2007-ben ő hozta létre az intézet nemzetközi emberi jogi műhelyét, amely – az országban egyedülálló módon – jelenleg is biztosít emberi jogi mesterképzési specializációt a nemzetközi tanulmányokat folytató hallgatók számára. Az itt végzettek közül ma sokan emberi jogokkal foglalkozó kutatók, PhD hallgatók vagy civil szervezetek munkatársai. Gábor, akárcsak Győrben, az ELTE Társadalomtudományi Karán is az egyik legnépszerűbb oktató volt, aki mindig igyekezett a hallgatóit bevonni az alkotmányjogi kutatásokba, pályájukat az egyetem elvégzése után is egyengette. A Kart Gábor vonta be a Velencei Egyetemhez kötődő európai emberi jogi mesterprogramba.

Gábor az oktatás mellett évekig az Alkotmánybíróság első elnöke, Sólyom László főtanácsadójaként dolgozott. Később számos emberi jogi civil szervezet (például a Nyilvánosság Klub, a Freedom House)

munkájában vett részt, emellett hosszú időn keresztül ő töltötte be az 1997-ben általa alapított Emberi Jogi Információs és Dokumentációs Központ – ismertebb nevén: az INDOK – igazgatói posztját is. Az INDOK sokáig a fő feladatának tekintette, hogy kiadványok megjelentetésével, a honlapján keresztül elérhető, kiterjedt dokumentációs adatbázissal, valamint konferenciák, szakmai és népszerűsítő programok szervezésével segítse az emberi jogi kérdésekben való eligazodást. Később az INDOK tevékenysége a jelen folyóirat, az 1997-től megjelenő *Fundamentum* kiadására korlátozódott, mely az évek során az emberi jogi terület meghatározó magyarországi fórumává vált.

Noha Gábor még az alkotmányos demokrácia végnapjai előtt elhagyta Magyarországot, Magyarországgal való kapcsolata ezután sem szakadt meg. Az *Élet és Irodalomban* megjelent publicisztikai révén, például, továbbra is jelen volt a magyarországi közpoliti-

káról való gondolkodásban. Távolléte alatt a legszorosabb szakmai kapcsolatot Magyarországgal talán a *Fundamentum* és a szerkesztői munka jelentette számára.

Gábor 1997 óta a Magyar Tudományos Akadémia doktora. Az alkotmányjog nemzetközi szinten is elismert művelőjeként, a legrangosabb kutatóintézetek és egyetemek vendégkutatójaként dolgozott például a Princeton Egyetemen, a Michigani Egyetemen, a Kölni Egyetemen és a Heidelbergi Max Planck Intézetben. Jelenleg a Firenzében működő Európai Egyetemi Intézet (European University Institute) professzora az összehasonlító alkotmányjog területén.

E szám megjelenését az ELTE Társadalomtudományi Kar Politikai és Nemzetközi Tanulmányok Intézete támogatta, valamint ajánlja a lapszámot az Intézet első igazgatójának.

AZ ALKOTMÁNYOSSÁG
ÉRTELME

